

kriminalist | a, -y m (1. mn. -é, hovor. -i) ⟨1⟩ *kdo se zabývá kriminalistikou; -ika, -y z nauka o objasňování trestných činů, nalézání pachatele ap.; -ičky* příd.: k-é zkušební; k. film *kriminální*

kriminalita, -y ž ⟨1⟩ *zločinost; hospodářská k.; k. mládeže*

kriminalka, -y ž hovor. *kriminální policie; zavolat k-u*

kriminální příd. ⟨1⟩ *týkající se trestných činů; k. případ zločinný; k. policie stíhající zločiny; k. ústředna; k. film kriminalistický*

krinolína, -y ž ⟨ř⟩ *široká vyztužená sukně; rokoková k.*

kristiánka [-ty-], -y ž ⟨norJZ⟩ *lyžařský švih k změně směru jízdy n. k zastavení*

Kristus, -ta m 1. *zakladatel křesťanství, Ježíš 2.* v citosl. platn. Ježíši K-e, pro K-a Pána (i prokristapána) *vyj. prudké hnutí mysli*

kritérium, řid. **kritérión**, -ia s (mn. 2. -ii, 6. -iich, 7. -ii) ⟨ř⟩ kníž. *měřitko 3: objektivní k.; k. pravdy*

kritik, -a m (mn. 1. -ci, -kově, 6. -cích) 1. *kdo kritizuje; k. svého okolí; věčný k. 2. autor odb. kritik, odb. posuzovatel: literární, hudební k. recenzent*

kritika [-ty-], -y ž ⟨ř⟩ 1. *posudek, kritizování: ostrá, konstruktivní, veřejná k.; k. a sebekritika 2. odb. posudek: k. románu recenze; filmová k.; -iček* | ý příd.: k. člověk soudný; k. pohled; odb. k-é vydání (díla) *zachováající pokud možno pův. znění; — Šaldova k-á činnost; -y* přísl.; **kritičnost**, -i ž

kritizovat [-ty-] ned. ⟨ř⟩ *posuzovat, hodnotit (s vylčením chyb): k. vedení, něčí činnost; — k. nový román, film*

kritz | e, -e ž ⟨ř⟩ 1. *chvilka, kdy vrcholí rozpor, rozhodný obrat: nemocný překonal k-i; liter. (v dramatu, románu ap.) vyvrcholení dějového konfliktu 2. těžká, svízelná situace: bytová, vládní k.; ekon. hospodářská k. periodicky se opakující porucha hospodářství (× konjunktura); -ový* příd. k 2: k-á léta; k. štáb; **kritick** | ý² [-ty-] příd. *rozhodný 1; vážný 3: k. okamžik, zvrst; k-é období; — k. stav; -y* přísl.; **kritičnost**, -i ž

krk, -u m (6. mn. -cích) 1. *část těla spojující hlavu s trupem: dlouhý, husí k.; bolení v k-u 2. hovor. osoba, kt. je nutno žítvit: mít doma pět (hladových) k-ů 3. hovor. život 2: přijít o k.; riskovat k.; jde o k. 4. co tvarem připomíná krk 1: k. housli, basy ♦ mít něco z k-u odbyto; mít někoho na k-u muset se o něho starat; mít něčeho, vězet v něčem (až) po k. přespříšit; mít nůž na k-u být nucen udělat něco; už mi to leze k-em je protivně; zakroutit někomu krk(em) expr. *usmrtit ho; zničit ho; krční* příd. k 1: k. obratle, choroby; **krček**, -čku m zdrob. k 1, 4: dětský k.; — kaz na k-u zubu*

krkavec, -vce m 1. *velký černý pták s mohutným zobákem (přib. vráně), živící se mršinami 2. expr. necitelný člověk; chamtivce; krkavčí* příd.: k. hnízdo; — expr. k. matka bezcitná

krkavice, -e ž anat. *největší krční tepna*

krkolom | ý příd. *životu nebezpečný: k. skok, svah; -ě* přísl.; **-ost**, -i ž

krkovice, -e, **-víčka**, -y ž *maso z krku a přední části hřbetu prasat*

krmelec, -lce m *krmítko pro zvěř*

krmení, -i s *krmivo: jet pro k. trávu ap.*

krmič, -e m *kdo krmí dobytek; -ka, -y ž k. vepřů*

krmit ned. *dávat potravu: k. dítě kaši; k. nemocného; k. dobytek; přen. expr. k. čtenáře senzačními zprávami častovat; k. se ned. (o zvířatech) žítvit se 1; (o lidech) expr. jíst: k. se od rána do večera*

krmítko, -a s (6. mn. -ách) *zařízení pro krmení: k. pro zvěř, drůbež; akvarijní k.*

krmivář, -e m *pracovník zachávající se výzkumem krmiv; -ský* příd.: k. průmysl

krmiv | o, -a s *potrava pro zvířata: zelené, silážované k.; -ový* příd.: k-á základna

krmík m 1. -a (živ. 6. mn. -cích) *prase (vykrmované pro masa a sádlo) 2. -u (něž, 6. mn. -cích) chlívěk pro vykrmování prasat, hus ap.: ♦ být jako na k-u expr. (dostávat) hodně jíst*

krmný příd. 1. *vhodný ke krmení: k-á řepa 2. týkající se výkrmu; určený k výkrmu: k-á dávka; k. vepř*

krubián, krobián -v. *grobjián*

krócan, -a m ⟨n⟩ *velký pták přib. kuru domácímu, chovaný pro maso; jeho samec: pečený k. ♦ durdit se jako k.; -í* příd.: k. lalok

krój, -e m *oděv charakteristický pro urč. kraj, dobu, organizaci: chodský, národní, historický, skautský k. ♦ jaký k., tak se stroj (přísluvi)*

krójanový příd. *oděvný v kroji: k-é skupiny v průvodu*

krok, -u m (6. mn. -cích) 1. *pohyb nohou při chůzi: drobné, pomalé k-y; k. dopředu; pochodový, taneční k.; slyšet něčí k-y; zrychlit k. chůzi 2. řid. stopa 1: k-y ve sněhu 3. vzdálenost obou nohou při chůzi (asi 75 cm): viditelnost na 50 k-ů 4. čin, tah 6: důležitý k. vlády; podnikat další k-y 5. výp. tech. programový k. fáze jistého postupu ♦ jít, postupovat k. za k-em pomalu; (setkávat se s něčím) na každém k-u všude, stále; nehnout se ani na k. neopustit své místo; udělat první k. začít chodit; přen. začít něč. činnost; -ový* příd.: **krůček**, -čku m zdrob.

krokem přísl. *pomalu 1: jít k.*

kröketa, -y ž ⟨ř⟩ *oběť. válcovitá smaženka z bramborového těsta n. z masa: bramborové, rybí k-y*

krökev, -kve z *trám v krovu podírající nosnou konstrukci křtiny*

krökodyl, -a m (1. mn. -i, -ové) ⟨ř⟩ *dravý vodní ještěr horkého pásma; -í* příd.: k. kůže ♦ k. slzy předstrátný neupřímný pláč, soucit

krokus, -u m ⟨1 <ř <semit⟩ *šafařn 1*

kromě přísl. 1. *vyjímaje, vyjímajíc: jsme doma vždy k. v pondělí 2. vedle toho: k. s tebou jsem mluvil ještě s bratrem; □ k. předt. s 2. p. mimo 3, 4. vyj. 1. omezení, s vyjímkou, vyjma, až na: byli tam všichni k. nás 2. připojení, přidání; existenci něčeho navíc: k. jiného; — k. bratra má ještě sestru vedle*

krönika [-ny-], -y ž ⟨ř⟩ 1. *zápis, vyprávění hist. událostí v jejich čas. posloupnosti: Dalimilova k. 2. pravidelný zápis událostí; pamětní kniha s takovými zápisy: divadelní k. v časopise; — rodinná, obecní k. 3. románová skladba s časově rozlehlým dějem: Jiráskova k. U nás ♦ živá k.*

krönikář, -e m 1. *autor kroniky 1 2. kdo vede kroniku 2: k. spolku; obecní k.; -ka, -y ž, -ský* příd.: k-á zpráva

kröpenat | ý příd. *mající na sobě skvrny, těžky lišiči se barvou od barvy základní: k-á slepice; -ě* přísl.; **-ost**, -i ž

kröpenka, -y ž *nádobka na svěcenou vodu*

kröpička, -y ž *kröpicí konev*

kröpi | t ned. *postřikovat kapkami: k. prádlo, trávník; -cí* příd. *sloužící ke krogení: k. konev*

kröstek, -u m ⟨a⟩ (v ledním hokeji) *tvrdý faul hokejkou*

krötít ned. (trp. -cen) 1. *činit krotkým: k. dravou zvěř 2. mírnit, uklidňovat: k. rozčleňného člověka, svou zvedavost*

krötitel, -e m *kdo krotí (dravou zvěř): k. lvů; -ka, -y ž, -ský* příd.

1. krotký příd. (2. st. -čej/ší) 1. *zavonělý přirozeně divokosti a plachosti, ochocený, plachý 1 (× divoký) 2: k-á opička, zvěř 2. mírný 3, nesmělý (× divoký) 4: k-á satira, kritika (× útočná); k. žert 3. zprav. hanl. neostýchavý, až drzý: ten je k.; krotce* přísl. (2. st. -čej); **krotkost**, -i ž

krotmout ned. (čin. -tl) *stávat se krotkým, krotším: lví mláďata v zoo k-ou*

krouhat ned. (3. j. -á) *krájet na (kruhové) plátky: k. zeli, okurky*

kroup | a, -y ž (2. mn. kroup) k-y 1. (ječná) *zrna zbařená slupky: hrách a k-y 2. malé kousky ledu jako forma srážek: padaly k-y; -ový* příd. k 1: k-á polévka

kroutit ned. (rozsk. krouř, trp. -cen) 1. *uvádět do kruhového pohybu, točit 1: k. knoflíkem na přijímači; k. hlavou, přen. nesouhlasit; divit se 2. točením vytvářet n. upravovat: k. provaz, kornout; — k. si kníry 3. expr. měnit 1, překrucovat: k. řeč, předpisy; k. se ned. 1. točit se 1: papír se k-í zkrucuje se; k-í se mu vlasy kudrnatí se; k. se před zrcadlem 2. expr. vykrucovat se 1, vytáčet*

se 2: před soudem se k-1; **kroucený** příd.: k-á bavlna; **krouťivý** příd.: k. pohyb

kroužek v kruhu

kroužít ned. (rozš. kruž) 1. *pohybovat v kruhu*: k. pažemi, hlavou 2. *pohybovat se v kruhu*: pták k-í ve výši 3. *vyvířet něco pod kruhu*: k. na ledě osmičky; -iv|ý příd.: k. pohyb; -ě přís.

kroužkovat příd. k-ě u, ů *dlouhé, označené kroužkem*

kroužkovat ned. *opatřovat živočichy na vhodných místech těla kroužky pro výzkumné účely*: k. ptáky, ryby, savce **krov**, -u m *konstrukce střechy nesoucí krytinu*: ♦ bydlet s někým pod jedním k-em kníž. *pod jednou stěchou, společně*; rodný k. kníž. *domov*

krovka, -y ž k-y *první pár (pevných) křidel brouků*: k-y chrousta **krtek**, -tka m (mn. 1. -ci, -kově, 6. -cích) *malý černý hmyzožravý savец žijící pod zemí*; **krťák** příd.: k. nožky

krtna, -y ž, -nec, -nce m *kopeček hlíny vytlačené krtkem*: k-y, k-e na louce

krucifix citosl. (1) *vyj. zaklení jako projev zlosti, podivu*: k., to je směla!

krucifix, -u m (1) *kříž s plastikou ukřižovaného Krista*

krůček v krouku

krůčet ned. neos. k-í mu v břiše *z útrobu se ozývá specifický zvuk*; pšen. *má hlad*

kruh, -u m (6. mn. -zích) 1. geom. *plocha omezená kružnicí*: obsah, obvod k-u 2. *tvář kruhu n. kružnice*: kreslit k-y 3. *předmět tohoto tvaru*: sednout si do k-u kola; mit k-y pod očima *zmodralá místa od nemoci, únavy*; zeměp. *polární k. rovnoběžka na 66. st. 30. min.* 4. *předmět tvarem připomínající kruh*: nosit v uších k-y; cvičit na k-zích 5. *skupina lidí spojených urč. zájmy*: rodinný, redakční k.; vlivné, odpovědné k-y ♦ *pohybovat se v bludném k-u nemít východisko*; (to je) začarovaný, bludný k. *bezvýhodná situace*; -ový příd. k 1, 2; k. půdorys; geom. k-á úseč, výseč; — k. pohyb, objezd; **kroužek**, -žku m *zdrob. ke kruh 2, 4, 5*: nakreslit k.; (písmeno) u s k-em; — k. na klíče; — k. přátel; studijní, pěvecký k.

kruhadlo, -a s *nástroj na krouhání*: k. na zeli

kruhová příd. *mající tvar kruhu*: k-ě náměstí

kručta, -y ž (2. mn. -ch/e/t) (n < ř) *kůr 1*: zpívat na k-ě

krumpáč, -c m (n) *ruční nářadí s dvěma rameny na kopání půdy*

krunýř, -e m (n) 1. *hist. kovové oděni na ochranu trupu*: rytíř v k-i; pšen. *ledový k.* 2. *pevný ochranný kryt těla někt. živočichů*: k. raka; želví k.

krůpěj, -e ž kníž. *kapka 1*: k. rosy, potu

krupice |e, -e ž 1. *úločky obilných zrn vznikající při mletí* 2. *co připomíná krupici 1*: sladit k-í jemným sypkým cukrem; padala (sněhová) k.; -ový, **krupičný** příd. k 1: k-ový nákyp; k-á kaše; **krupička** |a, -y ž *zdrob. dětská k. zvlášt' drobná krupice*; -ový příd.: k-á moka *hrubá*

krupka |a, -y ž k-y *rozdrčená ječná zrna*: k-y v polévce; -ový příd.

krupobítí, -í s *padání krup 2 (s deštěm)*: k. potlouklo obilí

krušný příd. *svizelný*: k-á práce; k. život; -ě přís.: k. se protloukat světem; -o přís. v přís.: bylo mi k.; -ost, -i ž

krut |a, -y ž *samice krocana*: pečená k.; -í příd.: k. maso **krutovláda**, -y ž *krutá vláda, despotie, tyranie*: carská k.

krut |ý příd. *ukrutný 1. surový 2. neúprosný 1, tvrdý 7*: k. člověk, osud; k-á rána 2. *expr. veliký 7*: k. hlad; -ě přís.: k. s někým zacházet; -ost, -i ž

kružídlo, **kružítko**, -a (6. mn. -ách) s *náčíní na rýsování kružnic a oblouků*

kružnice, -e ž *přem. rovinná křivka, jejíž body mají stejnou vzdálenost od středu*

krváče |t ned. (3. mn. -ej/í) 1. *být stížen výtékáním krve z cév*: k. z úst; pšen. kníž. k. za svobodu *těžce bojovat* 2. *zálevat se krví*: rána, dáseň k-í; pšen. *srdce k-í žalem*; -ní, -í s: vnitřní, zevní k.;

k. do mozku, z nosu; **krváčiv** |ý příd. *náchylný ke krvácení*: k-á rána; -ost, -i ž

krvav |ý příd. 1. *zalitý krví, obsahující krev*: k-á rána, skvrna; k. obvaz 2. *při kt. je prolévána krev*: k. boj *krutý*; k-á oběť 3. *expr. získaný s námahou*: k-é peníze; k-é ceny *neuměrně vysoké* 4. *kníž. mající barvu krve, rudý 1*: k. květ; k-é slunce; -ě přís.: k. potlačit vzpouru; — *expr. k. vydržené peníze*; — kníž. k. rudý; -ost, -i ž

krve ~ v sloz. 1. část s významem *krev*: ~ **lačn** |ý příd. *lačný krev, krvežíznivý*: k-ě zvíře; -ě přís.: -ost, -i ž: ~ **prolévání**, ~ **proliti**, -í s *krvavý boj*: došlo ke k.; ~ **žizniv** |ý příd. *krvelačný*: k. vrah; -ě přís.: -ost, -i ž

krvinka, -y ž *krvinná buňka*: bílé k-y *leukocyty*; červené k-y *erytrocyty*

krychl |e, -e ž (n) 1. *pravidelný šestistěn se čtvercovými stěnami 2. předmět pod krychli 1*: k. obytných domů; -ový příd.: k. metr (m³) *kubický*; -ička, -y ž *zdrob.*

kryo ~ (ř) v sloz. 1. část s významem *mraz*: ~ **biologie**, -e ž *vědní obor zabývající se působením chladu na buňky*; ~ **geni** příd.: k. přístroj *vhodný k práci při nízkých teplotách*; ~ **chirurgie**, -e ž *úsek chirurgie zabývající se léčením patologických tkání zmrazením*; ~ **technika**, -y ž *tech. úsek zabývající se výr. přístroji umožňujícími podchlazení n. zmrazení*; ~ **terapie**, -e ž *léčení zmrazováním*

krypta, -y ž (ř) *kaple s hrobkami pod kostelem*: románská k.

krypto ~ (ř) v sloz. 1. část s významem *skrytý, skrytost*: ~ **gram**, -u m (ř) *text se skrytým údajem tvořeným někt. písmeny tohoto textu*; ~ **komun** |izmus, -ismus, -mu m *skrytý, zastřený komunismus*: skoncovat s k-em; -ista, -y m *utajený komunista*

krypton, -u m (a < ě) *prvek ze skupiny vzácných plynů, užívaný k plnění žárovek*, zn. Kr

kryptonka, -y ž *žárovka plněná kryptonem k zvýšení svítivosti* **krys** |a, -y ž (ř) 1. *velká myš s delším ocasem škodící v sýpkách ap.*: hubení k-s 2. *hanl. bezcharakterní člověk, zrádce*: vyděračská k.; -í příd.: k. jed na hubení krysu

krysař, -e m *řm. muž hubící krysu*

krystal, -u m (ř) 1. (*tuhé*) *těleso s pravidelnou strukturou*: k. křemene, soli 2. *krystal 1 užívaný v radiotechnice jako polovodič* 3. *cukr v drobných útvarech*; -ový příd.: k-á hrana, soustava; — k. cukr *krystal 3*; -ek, -lku m *zdrob.*: k-y sněhu

krystalický příd. *tvorový velkým počtem drobných srostlých krystallů*: k-ě břidlice

krystal(iz)ovat ned. (ř) 1. *měnit se v krystaly*: solná směs k-uje 2. *měnit v krystaly*: k. solný roztok 3. i. k. se kníž. *vyvíjet se, tříbit se*: názory (se) k-izují; -ace, -e ž: k. nerostů; — kníž. k-zace *mýšlenek*; **krystalizační** příd.: k. proces

krystalograf |ie, -e ž *věda o krystalech*; -ičký příd.

kryt, -u m 1. *zařízení ke krytí něčeho*: ochranný k. stroje; k. podlahy *krytina 2. místo k ukrytí*: k. v křoví *ukrytí*; protiletický k.

kryt ned. (1. j. kryjí, hovor. -u, 3. mn. -jí, hovor. -ou, rozš. kryjí, čin. kryl, trp. kryt) 1. *klást něco na něco, aby to bylo zahaleno, chráněno, pokrýváno, přikryto, zakryto*: k. vůz *plachtou*; k. si *tvář rukama* 2. *být položen na něčem, nad n. před něčím, aby to bylo chráněno (zprav. před škodou)*: ubrus k-e *stůl pokrývá*; *klobouk k-e tvář před sluncem* 3. *činit nedostupným, neviditelným ap.*: chránit: k. dítě *tělem*; *strom ho k-e před stělamí* 4. *zajišťovat, zabezpečovat; chránit před postižením*: k. ústup vojska; k. *protihráče bránit mu v akci*; — k. se *úředním povolením*; k. *něčí lajdáctví* 5. *uhrazovat*: k. vydání; *bankovky jsou kryty zlatem zajištěny před znehodnocením* ♦ k. si *záda zajišťovat se*; k. se *ned. shodovat se, souhlasit* 2: opus ke k-e s originálem; **krycí** příd. *sloužící ke krytí*: k. deska, barvy; k. jméno *užív. k utajení pravého*